

Erasmus+

European Institute of Public Administration - Institut européen d'administration publique

Glavni aspekti preinačene Uredbe Brisel I-bis (I)

Roberta Ribeiro Oertel, Predvač u EIPA, Luksemburg

Sadržaj

- **Uvod**
- **Glavni aspekti preinačene Uredbe Brisel I-bis**
- **Glavna pravila o sudskoj nadležnosti**

Šta je Uredba “Brisel I”?

- Uredbom “Brisel I”, Uredbom Saveta (EC) br. 44/2001 od 22. decembra 2000. o sudskoj nadležnosti i priznavanju i izvršenju presuda u građanskim i trgovinskim stvarima, uspostavljaju se zajednička pravila EU o sudskoj nadležnosti u građanskim i trgovinskim stvarima i na taj način razjašnjava koji sud je nadležan u prekograničnim sporovima.
- Uredba takođe obuhvata pravila EU na osnovu kojih se olakšava izvršenje presude donete od strane sudova u jednoj zemlji članici EU, u drugoj zemlji.

- **Najvažniji instrument u EU za izvršenje presuda donetih u građanskim i trgovinskim stvarima**
  - proglašava se tzv. “Princip uzajamnog priznavanja presuda u građanskim i trgovinskim stvarima”
  - Takođe merodavna za Dansku, od 1. jula 2007.
  - Konvencija iz Lugana 1988/2007 (zemlje EFTA)
- **Izjava o izvršnosti na osnovu objedinjenih pravila (deklaratorni postupak, poznat kao egzekvatura)**
- **stupila na snagu 1. marta 2002.**

- **Uredba (EU) br. 1215/2012 o sudskoj nadležnosti i priznavanju i izvršenju presuda u građanskim i trgovinskim stvarima (preinačena).**

Obavezujuća priroda Uredbe Brisel I-bis

- **Merodavna automatski**
- Sud mora primeniti pravila Uredbe bez obzira da li se strane u sporu pozivaju na njih
- Iz ovoga sledi da, na primer, ako lice čije se domicil nalazi u Belgiji bude tuženo pred francuskim sudom na osnovu člana 14 Građanskog zakonika Francuske, a ono osporava nadležnost tog suda, međutim, bez pozivanja na odredbe ove Uredbe, **Sud ipak mora primeniti Član 4 i oglasiti se nadležnim ili nenadležnim.**

Uredba Brisel I-bis – tumačenje

- U kontekstu prethodnog pitanja, Sud pravde Evropske unije tumači Uredbu Brisel I-bis kao obavezujuću ali ne može smatrati da neka njena pravila nisu merodavna ili da izađe van domena njihove merodavnosti zauzimajući stav o, na primer, nacionalnim zakonodavstvima.
- **Samo sudovi mogu zahtevati od Suda pravde EU da donese odluku o prethodnom pitanju**
- **Autonomno tumačenje**
  - Znači da pojmovi koji se u njoj koriste u najvećem delu treba da se tumače u svetlu Uredbe, u skladu sa komunitarnim pravom, a ne u skladu sa nacionalnim zakonskim pravilima.

Materijalni delokrug Uredbe Brisel I-bis

- **“Građanske i trgovinske stvari”?** – u Uredbi se ne nudi definicija
- Definicija je veoma široka i merodavna je za građanske i komercijalne stvari bez obzira na prirodu suda ili tribunala (građanski sudovi i trgovinski sudovi u zemljama gde takođe postoje upravni sudovi)
- **Preambula (10) – sve glavne građanske i trgovinske stvari osim određenih veoma definisanih stvari:**
  - naročito obaveze izdržavanja
  - izuzeća iz delokruga (čl. 1.2)

Izuzeca iz delokruga Uredbe Brisel I-bis

- Prihodi, carinske ili upravne stvari
- Status fizičkih lica, prava proistekla iz braka i drugih odnosa koji proizvode slično dejstvo
- Stečajni postupak
- Socijalno osiguranje
- Arbitraža
- Oporuke, nasleđivanje, uključujući obaveze izdržavanja proistekle iz smrti
- '*acta iure imperii*' – odgovornost zbog činjenja i nečinjenja prilikom vršenja državnih ovlašćenja

Definicije presude – čl. 2

- **‘Presuda’** znači bilo koja presuda doneta od strane suda zemlje članice, bez obzira na naziv te presude, uključujući **dekret, nalog, odluku ili odluku o izvršenju, kao i odluku o utvrđivanju troškova ili izdataka koju donese bilo koji službenik suda**
- U smislu Poglavlja III, ‘presuda’ obuhvata **privremene, uključujući zaštitne, mere koje naloži sud** koji na osnovu Uredbe ima sudsku nadležnost u pogledu suštine stvari
- **‘Sudsko poravnanje’** znači poravnanje koje je **odobrio sud zemlje članice ili koje je zaključeno pred sudom zemlje članice tokom postupka.**

Definicija verodostojnog instrumenta – čl. 2

- Na osnovu Uredbe omogućava se izvršenje verodostojnog instrumenta pod uslovom da je on izvršan u zemlji članici porekla – čl. 58.
- Novi tekst sadrži definiciju ‘verodostojnog instrumenta (novi čl. 2, c) – uobičajeno, **dokument overen od strane javnog službenika kao što je notar ili dokument u Javnom registru.**
- **Postupak priznavanja i izvršenja je isti kao i za presude (Čl. 58, 1)**
- Na osnovu ove odredbe može se izvršiti izvršan **sporazum kojim je zaključena medijacija**

Glavna pravila sudske nadležnosti

Hijerarhija sudske nadležnosti

- **Neke sudske nadležnosti imaju prednost u odnosu na druge**

- U daljem tekstu su **pravni kriterijumi** koji se moraju uzeti u obzir:
  - a) **Posebna nadležnost proistekla iz predmeta i domicila nemaju prednost u odnosu na isključivu nadležnost i prorogaciju nadležnosti;**
  - b) **prorogacija sudske nadležnosti nema prednost u odnosu na isključivu nadležnost;**
  - c) **Posebna nadležnost koja proističe iz predmeta i domicila su alternativne.**

Osnov sudske nadležnosti - pregled

- **Posebna nadležnost proistekla iz predmeta**: odnosi se na osiguranje, ugovore zaključene od strane kupca i u stvarima koje se odnose na pojedinačne ugovore o zaposlenju
- **Posebna nadležnost (čl. 7)** : u stvarima koje se odnose na ugovore, ugovore o prodaji robe, pružanju usluga, vanugovornu odgovornost, delikt i kvazi delikt, sudske postupke proistekle iz krivičnog dela i ogranke privrednih društava.
- **Isključiva nadležnost (čl. 24)** – bez obzira na domicil strana: postupak u vezi sa stvarnim pravima ili stanarskim pravom na nekretnini, postupci u vezi sa osnivanjem /likvidacijom pravnih lica, itd.
- **Prorogacija nadležnosti /potencijalno izuzeće (čl. 25/26** – mogućnost opredeljenja za sudski sporazum)

Pravila opšte sudske nadležnosti

- “lica čiji se domicil nalazi u zemlji članici, bez obzira na njihovo državljanstvo, biće tužena pred sudovima zemlje članice” – čl. 4. 1)
  - *Actor sequitur forum rei*
- **više okrivljenih**: sud u mestu gde se nalazi domicil bilo kojeg od njih, pod uslovom da su tačke **optužnice međusobno tesno povezane** tako da je celishodno da oni budu saslušani zajedno i da im zajedno bude doneta presuda, kako bi se izbegao **rizik neusaglasivih presuda** proisteklih iz zasebnih postupaka (čl. 8.1)
- **Protivtužba**: tužba podneta od strane okrivljenog kao odgovor na tužbu tužioca; pred sudom gde se rešava prvobitna tužba (čl. 8.4).

Utvrđivanje domicila

- Domicil je **povezujući faktor** – blizina sudskog spora zemlji članici
- **U Uredbi nema definicije ‘domicila’**
- Domicil **fizičkog lica** mora biti utvrđen od strane suda koji rešava predmet na osnovu njegovog **nacionalnog zakonodavstva** (čl. 62)
  - mesto prebivališta = ‘centar interesa’ (porodica, posao, porezi, imovina)
- **Privredno društvo** ili drugo **pravno lice** ili udruženje fizičkih ili pravnih lica **ima domicil u mestu gde se nalazi njegovo poslovno sedište, centralna uprava, ili glavno mesto poslovanja.** (čl. 63)

Posebna i zaštitna sudska nadležnost

- Postoje posebna pravila nadležnosti u nizu situacija, a na osnovu nekih utvrđen je obavezni ili potrebni osnov, dok su druga diskrecione prirode.
- Mnoga od tih pravila imaju za cilj da **omoguće zaštitu strani koja se smatra slabijom u pravnom odnosu**.
- Glavne tehnike za pružanje zaštite su da se traži da 'slabija strana' bude tužena samo pred **sudovima** zemlje u kojoj je domicil te strane i da se toj strani dozvoli da se opredeli za ulaganje tužbe pred sudom u mestu domicila te strane

Posebna i zaštitna nadležnost

- Član 10 do 16 – u stvarima u vezi sa osiguranjem
- Član 17 do 19 – u stvarima u vezi sa **ugovorima zaključenim od strane potrošača** (definisanih kao lica koja postupaju sa trgovinskim subjektom ili profesijom)
- Član 20 do 23 – u stvarima u vezi sa **pojedinačnim ugovorima o zaposlenju**
  - Prorogacija je dozvoljena u tim predmetima obično tek nakon nastupanja spora.

Pravila u posebnoj sudskoj nadležnosti

■ Posebna sudska nadležnost

- Član 7 – Ugovori, obaveze izdržavanja, vanugovorna odgovornost, delikt i kvazidelikt, sudski postupci proistekli iz krivičnog dela, ogranci privrednih društava.

- Građanska tužba za povraćaj, na osnovu vlasništva, **predmeta iz domena kulture** uložena od strane lica koje polaže pravo na povraćaj tog predmeta, **pred sudom za mesto gde se nalazi taj predmet iz domena kulture u trenutku ulaganja tužbe sudu;**
- Lice čiji se domicil nalazi u jednoj zemlji članici može biti tuženo u drugoj zemlji članici.

Tumačenje Suda pravde EU

- **U stvarima koje se odnose na član 7 Uredbe Brisel I-bis (Član 5 Uredbe Brisel I-bis)**
  - Dok se čl. 7 bavi materijalno-pravnim pitanjima, čl. 4 se bavi okrivljenim
  - Odredbe o nadležnosti sadržane u čl. 7 su poželjne u interesu sigurnosti
  - Čl. 7 se mora proceniti zasebno, na osnovu pojedinačnog merituma.
  - Međutim, tumačenje ne može prevazilaziti delokrug predmeta izričito predviđen članom 7 – to treba da se izbegava.

Pravila posebne nadležnosti – delikt / vanugovorna odgovornost

- **Vanugovorna odgovornost, delikt i kvazidelikt – nadležni su ‘sudovi u mestu gde je nastupio ili gde je mogao nastupiti štetni događaj’ – čl. 7.2.**
- **Značenje ovog pravila razjašnjeno je u predmetu pred Sudom pravde EU *Bier v Mines de Potasse d’Alsace* - br. 21-76 – koji je rešen 30. novembra 1976.**
- **Na osnovu ovog pravila tužilac ima diskreciono pravo da se opredeli za sud nadležan na osnovu posebnog pravila ili sud u mestu domicila okrivljenog na osnovu opšteg pravila.**

Sporazumi o izboru suda – terminologija (1)

- **U Uredbi Brisel I-bis – ugovaranje nadležnosti**
- **Ali takođe**
  - Sporazum o izboru suda
  - Sporazum o izboru foruma
  - Izbor foruma
- **Forum** – poseban pojem u privatnom međunarodnom pravom; označava sudove u određenoj zemlji gde se pokreće postupak
- **Izbor foruma** – pokušaj parničara da se njihov predmet reši pred sudom za koji smatraju da postoji najveća verovatnoća da će doneti povoljnu presudu
- **Autonomija strana u postupku** – strane u postupku mogu izabrati sudsku nadležnost i merodavno pravo

Sporazumi o izboru suda – terminologija (2)

- **Sukob nadležnosti** – dve ili više sudskih nadležnosti u različitim zemljama mogu biti nadležne za rešavanje istog predmeta
- **Torpedo tužbe** - pokretanje postupka pred sudom za koji postoji najveća verovatnoća da će doneti povoljnu odluku
- **Protivparnični nalog** - nalog koji donosi sud ili arbitražni sud kojim se suprotnoj strani u postupku zabranjuje da pokrene ili nastavi postupak pred drugom jurisdikcijom ili sudom

Pravila o Sporazumu o izboru suda

- **Potencijalno isključiva nadležnost:**
  - Izbor suda u zemlji članici od strane strana u sporu – **bez obzira na njihov domicil** na osnovu kojeg se odobrava nadležnost izabranog suda (čl. 25 (1))
  - **Sporazum mora biti ništavan na osnovu prava zemlje članice izabranog suda.**
- **Ugovareni sud ima isključivu nadležnost** – sem ukoliko se strane nisu drugačije dogovorile

Haška konvencija o Sporazumima o izboru suda

- Unija je potpisala Konvenciju 1. aprila 2009. na osnovu Odluke Saveta 2009/397/EC[1]
- Odluka saveta od 4. decembra 2014 o odobrenju, u ime Evropske unije, **Haške konvencije od 30. juna 2005, o Sporazumima o izboru suda**
- Haška konvencija **je stupila na snagu 1. oktobra 2015.**
- Teritorijalni delokrug – **merodavan za sve zemlje članice (izuzev Danske)**, i Meksiko. Nove zemlje : Singapur, Ukrajina i Crna Gora

Odnose između Uredbe Brisel I-bis i Haške konvencije

- Izabrani sud, naravno, mora biti u zemlji potpisnici Konvencije.
- Kada sud EU procenjuje klauzulu o izuzeću u potpunosti u svoju korist (ili u korist sudova neke druge zemlje članice EU) Haška konvencija može imati prednost u odnosu na Preinačenu uredbu, u smislu toga koji je instrument merodavan za klauzulu.
- čl. 26(6). **Ova Konvencija ne utiče na primenu nekog međunarodnog ugovora od strane neke zemlje članice koji, (...), je merodavan za nadležnost ili priznavanje ili izvršenje presuda, čak i ako je zaključen nakon ove Konvencije i čak i ako su sve zemlje o kojima je reč, potpisnice ove Konvencije.**

Litis pendencia i pravila o povezanim postupcima

Pravila *Litis pendencia*

- Kada je predmet predat poveren **dvama sudovima** kada je reč o predmetu gde su **strane i osnov tužbenog zahteva isti** sud kojem je predmet prvom poveren preuzima predmet, a sud kojem je predmet poveren kao drugom sudu, mora odbiti postupanje po predmetu (**čl. 29 (1)**)
- **čl. 32.1** – odredbe o načinu određivanja suda kojem je predmet poveren:
  - (a) u trenutku kada je **dokument koji je predmet postupka ili ekvivalentan dokument predat sudu**, pod uslovom da tužilac naknadno nije propustio da preduzme potrebne korake da se izvrši dostavljanje pismena tuženom; ili
  - (b) ako **dokument treba da bude dostavljen pre nego što se podnese sudu, u trenutku njegovog prijema od strane organa nadležnog za dostavu**, pod uslovom da tužilac nije propustio da preduzme potrebne korake da se izvrši dostavljanje dokumenta sudu.

Pravila o povezanim postupcima

- Smatra se da su **postupci** povezani kada su tako **tesno povezani** da je celishodno rešavati ih zajedno da bi se **izbegao rizik neusaglasivih presuda** koje proističu iz zasebnih postupaka (**čl. 30(3)**)
- Kada se povezani postupci rešavaju pred sudovima različitih zemalja članica, bilo koji sud izuzev suda kojem je predmet prvom poveren, može obustaviti postupak (**čl. 30**).

Nove odredbe o *litis pendenciji* u pogledu izbora suda

- Na osnovu novog Člana 31 (2) potrebno je da sud EU kojem je predmet prvom poveren obustavi postupak čim se predmet poveri naznačenom sudu EU na osnovu klauzule o isključivoj nadležnosti. Sud koji nije izabran tada neće moći da nastavi postupak sem ukoliko (i sve dok) izabrani sud ne odbije nadležnost.
- Kada sud naznačen sporazumom o ugovarnaju suda ustanovi svoju nadležnost, svaki drugi sud je dužan da odbije nadležnost u korist izabranog suda – Čl. 32 (2)

Imate li pitanja?

Biće nam drago da pomognemo.

**Do You Have
Any Questions?**
We would be happy to help.